

Komu (ne)pomáhají klimatické politiky?

Genderová rovnost v adaptačních a mitigačních opatřeních

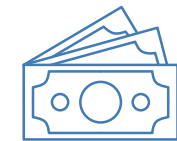
Genderové a sociální aspekty klimatické krize jsou čím dál častěji skloňovaným tématem. Nejen v zemích globálního Jihu **změna klimatu dopadá disproportčně více na nejchudší a nejzranitelnější skupiny obyvatel**. V rámci těchto skupin je faktor genderu dalším prvkem, který nerovné dopady změny klimatu ještě prohlubuje. V době nutné ekonomické a společenské transformace, která nastává v reakci na závažnost klimatické krize, je na místě podívat se na (nejen) genderové nerovnosti skrze optiku klimatických politik. Jako rámec může mimo jiné sloužit koncept tzv. spravedlivé odolnosti, který hledá odpovědi na následující otázky:

- Jak jsou různé skupiny ve společnosti ohroženy nebo zasaženy dopady změny klimatu?
- Jaké je **rozdělení přínosů a nákladů adaptačních či mitigačních opatření** napříč různými skupinami ve společnosti?
- Jsou adaptační a mitigační procesy férové a transparentní s ohledem na rozdělení politické moci a participace pro všechny skupiny?

Základní proměnné: (ne)bezpečí, finance, péče

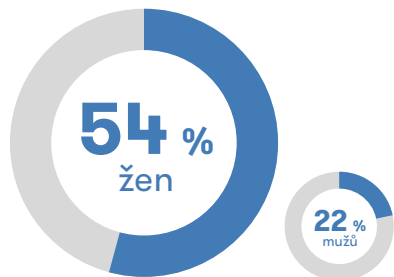
Hrozba genderově podmíněného násilí či obtěžování zamezuje ženám a dalším ohroženým skupinám realizovat se, plně se podílet na trhu práce, plně využívat veřejný prostor či městskou dopravu, plně se účastnit rozhodovacích procesů atd.³

Níže platy a potažmo nižší důchody u žen vedou mimo jiné k tomu, že např. matky samoživitelky a důchodkyně patří mezi nejchudší skupiny obyvatelstva.¹ S nedostatkem finančních prostředků se u těchto skupin snižuje schopnost adaptace na čím dál častější výkyvy počasí nebo na stoupající ceny energií.

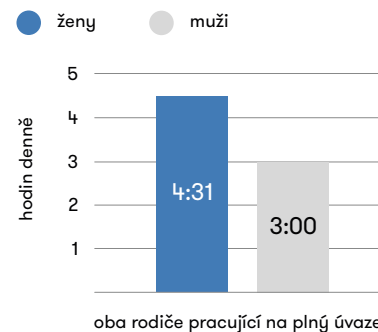
Zkušenost s alespoň jednou formou sexuálního násilí nebo sexuálního obtěžování za život v České republice

Zdroj: Profem, 2021

Rozdělení neplacené práce a péče v českých domácnostech

[průzkum z roku 2016]

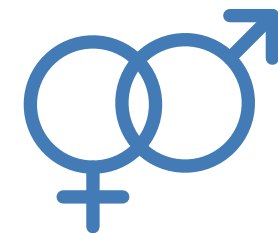

oba rodiče pracující na plný úvazek

Zdroj: IDEA, 2020

Ženy na celém světě stráví neplacenou domácí prací a péčí o rodinné příslušníky 1,5 až 2× více času než jejich partner.² Jakožto pečující osoby mají také specifické potřeby, které je nutné zohlednit třeba i v klimatických politikách, od plánování udržitelné mobility až po krizové řízení v případě přírodní katastrofy.

Gender pay gap

ČR → 16,4 %
EU → 13 %

Zdroj: Eurostat, 2022

1) Čírtková et al., Rape trauma – klinické a forenzní souvislosti, 2009

2) Úřad vlády ČR. Strategie rovnosti žen a mužů 2021-2030

3) Eurostat, 2015; WHO, 2022

Jak spolu souvisí gender a extrémní meteorologické jevy?

Souvislostí je mnoho, pro ilustraci poslouží tyto dvě odlišné oblasti, kde zranitelnost a adaptační schopnost jedince může záviset od genderu:

→ Přírodní katastrofy a násilí

Důsledkem změny klimatu stoupá počet extrémních meteorologických jevů. Jejich průběh a následky se v mnoha případech projeví **výkyvy ve výskytu genderově podmíněného násilí**, a to v zemích rozvojových i rozvinutých (např. po hurikánu Katrina, 2005; nebo po požárech v australském státě Victoria, 2009).⁴

→ Teplejší svět je agresivnější

Změna klimatu způsobuje čím dál častější vlny veder, které mohou u lidí vyvolávat zvýšenou míru agrese. **Se stoupající teplotou se navyšuje např. počet vražd nebo výskyt domácího násilí**.⁵ Vedra také negativně ovlivňují mentální zdraví, což se projevuje nejsilněji u lidí s nízkými příjmy a u žen. Kombinace těchto dvou kategorií je z hlediska zranitelnosti nejhorší.⁶

Evropa ani Česko nebudou ve stoupajícím trendu extrémních meteorologických jevů výjimkou, i u nás proto bude třeba předcházet souvisejícímu násilí. Prvním nutným krokem je identifikace souvislosti mezi změnou klimatu a genderem, tedy sběr relevantních dat a jejich analýza.

4) Parkinson, The hidden disaster: Domestic violence in the aftermath of natural disaster, 2013

5) Ajasa, Hotter days bring out hotter tempers, research finds, 2022

6) Seo, How Heat Waves Take a Toll on Mental Health, 2022

7) City of Vienna, Fair Shared City- Vienna's gender sensitive planning approach, 2020

8) Cities of service, Transforming an Abandoned Mine into a Community Park, 2019

Jak propojovat klima a gender ve městě?

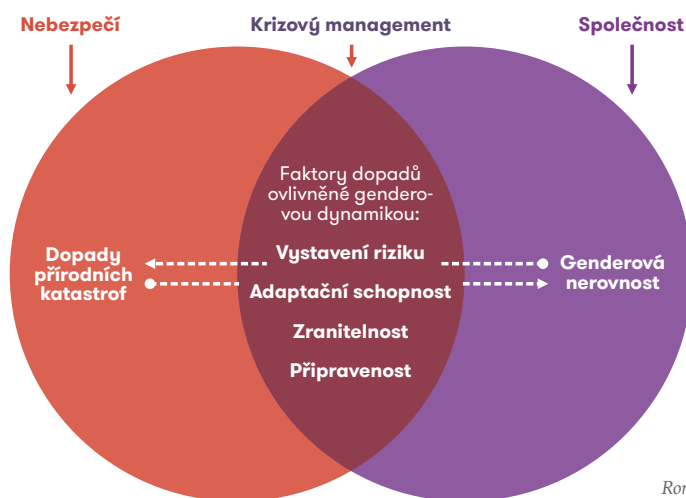
Příklady genderově citlivého městského plánování

Adaptační a mitigační politiky v městském prostředí poskytují mnohé, často velmi jednoduché možnosti, jak propojovat udržitelnost s genderovou rovností. Klíčem k úspěchu je hlavně participace všech zájmových skupin a zohlednění jejich potřeb.

- **Videň** se začlenění genderových otázek do plánování oficiálně věnuje už od roku 2001. Od výstavby nových budov po plánování parků či veřejného prostoru musí všechny projekty zohlednit to, **jaký dopad budou mít na různé skupiny obyvatel a jaké benefity jim mohou přinášet**. Na vídeňském dopravním plánování, které cílí na rozšíření veřejné dopravy a zkvalitnění veřejného prostoru pro chodce a cyklisty, se provádí tzv. fairness check (ověření férovosti), kdy město s odbornou komunitou analyzuje, zda jsou plánované kroky dostatečně inkluzivní.⁷
- V německém městě **Hamm**, kde proběhla transformace bývalého průmyslového areálu na volnočasový park, se na přípravě plánu podílely různé skupiny obyvatel, od bývalých horníků přes děti až po imigrant(k)y. Organizační tým města se speciálně zaměřil na **zapojení žen bývalých horníků a žen z imigrantských komunit**, protože jejich omezené zastoupení na rozhodovacích procesech identifikoval jako problém.⁸

Rámc pro znázornění vztahu mezi genderovými nerovnostmi a přírodními katastrofami

Zdroj: Světová banka, 2012 a Hallegatte et al. 2017

Adela Syslová (adela.syslova@amo.cz),
Romana J. Březovská (romana.brezovska@amo.cz).
Grafická úprava Jaroslav Koptíva.

